

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้นำผลมาสรุป ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สมมติฐานการวิจัย
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปผลการวิจัย
7. อภิปรายผลการวิจัย
8. ข้อเสนอแนะ

1. วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

1.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

2. สมมติฐานการวิจัย

2.1 การมีส่วนร่วมของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก

2.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่

2.2.1 ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ และแรงจูงใจใฝ่อำนาจ

2.2.2 ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การรับรู้บทบาทที่สังคมคาดหวัง ค่านิยมด้านบทบาททางเพศ และการสนับสนุนทางสังคม (ครอบครัว)

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ สตรีที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิเลือกตั้ง มีชื่อตามทะเบียนราษฎร ที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 2,196 คน หากกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามานะ (Yamane, 1973 : 727) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือแบบสอบถามที่ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ และแรงจูงใจใฝ่อำนาจ

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การรับรู้บทบาทที่สังคมคาดหวัง ค่านิยมด้านบทบาททางเพศ และการสนับสนุนทางสังคม (ครอบครัว)

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม แบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านการใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง

ด้านที่ 2 ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

ด้านที่ 3 ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ

ด้านที่ 4 ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง

ด้านที่ 5 ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นคำถามชนิดปลายเปิด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) ความถี่ (Frequency) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis)

6. สรุปผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ สตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ สตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X}=4.78$) มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากมากไปน้อย คือ ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ($\bar{X}=3.86$) ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ ($\bar{X}=3.51$) และด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ ($\bar{X}=3.45$) และมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X}=3.26$)

6.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ สตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่ามีจำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อำนาจ (X_0 Beta = 0.61) ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ (X_1 Beta = 0.34) และปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_2 Beta = 0.29) โดยมีสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ $Y = a + b_1(x_1) + b_2(x_2) + b_3(x_3) + \dots + b_9(x_9)$

แทนค่าในสูตร $Y = 9.55 + (.04 X_1) + (.02 X_2) + .06 X_3 + .31 X_4 + .91 X_5 + .79 X_6 + .06 X_7 + .16 X_8 + .02 X_9$

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z = B_1 Z_1 + B_2 Z_2 + B_3 Z_3 + \dots + B_9 Z_9$

แทนค่าในสูตร $Z = (.04 Z_1) + (.02 Z_2) + .06 Z_3 + .31 Z_4 + .91 Z_5 + .79 Z_6 + .06 Z_7 + .16 Z_8 + .02 Z_9$

เมื่อ Y และ Z = การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดมหาสารคาม

6.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดมหาสารคาม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่ควรมีการปรับปรุงการมีส่วนร่วมทางการเมืองจำแนกตามรายด้าน ดังตารางที่ ดังนี้

ตารางที่ 18 แสดงข้อเสนอแนะที่ควรมีการปรับปรุงการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ข้อเสนอแนะจำแนกตามรายด้าน	จำนวน
1. ด้านการใช้สิทธิหรือออกเสียงเลือกตั้ง	
1.1 ควรมีการส่งเสริมให้สตรีได้ใช้สิทธิในการเลือกตั้งมากขึ้น	54
1.2 กลุ่มการเมืองควรให้ความสำคัญแก่สตรีที่มีสิทธิเลือกตั้งมากกว่านี้	69
2. ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	
2.1 ควรสนับสนุนให้สตรีได้ลงรับสมัครเลือกตั้งในเขตต่าง ๆ	79
2.2 พรรคการเมืองควรสนับสนุนผู้สมัครที่เป็นสตรีมากขึ้น	44
3. ด้านการแสดงความความคิดเห็นต่อสาธารณะ	
3.1 ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งมากกว่านี้	69
3.2 กลุ่มหาเสียงและพรรคการเมืองควรมีนโยบายที่สนับสนุนสิทธิสตรี	112
4. ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง	
ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นให้แก่ประชาชน	31
5. ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์	
หน่วยงานของรัฐควรให้ความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจท้องถิ่นแก่ประชาชน	8

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ที่ได้จากเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามมีประเด็นที่น่าสนใจพอที่จะนำมาอภิปราย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

7.1 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ สตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ สตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก จากผลดังกล่าว เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในสภาพปัจจุบัน ประชาชนในทุกระดับชั้น และทุกเพศ ได้มีการตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองที่มีตามรัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งสตรีในปัจจุบันนี้ มีความกระตือรือร้น ประกอบกับมีแรงจูงใจด้านต่าง ๆ ที่สูงขึ้น ส่งผลให้สตรีในปัจจุบันมีการเรียกร้องและมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เป็นผลให้ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ มิลบัทธ และ โกล (Milbath และ Goel, 1977 : 5) ที่พบว่า ยิ่งบุคคลมีความรู้สึกตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง จะมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่รู้สึกเช่นนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นัฏฐิกาล ศรีจันทร์โท (2552 : 100-101) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาฎ อำเภอขามศรีสุราช จังหวัดมหาสารคาม พบว่าประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาฎ อำเภอขามศรีสุราช จังหวัดมหาสารคาม มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมยศ หนูทอง (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองกรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลเขาโร อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ระดับบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับสูง

7.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดมหาสารคาม มีจำนวน 3 ปัจจัย ได้แก่

ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อำนาจ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสตรีในเขตอำเภอศรีบุญเรืองมีความต้องการที่จะมีบทบาทในชุมชน เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง พัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น มีอำนาจในครอบครัว ได้รับการยอมรับนับถือในชุมชน โดยหากตนเองสามารถควบคุมผู้อื่นได้ ก็จะแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้อื่น สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้ด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ กฤษณา ศักดิ์ศรี (2530 : 128-138) ที่ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่อำนาจว่าเป็นความต้องการครอบงำและชักจูงผู้อื่นเป็นความปรารถนาที่จะได้มาและรักษาการควบคุมบุคคลอื่นเอาไว้ ต้องการให้ผู้อื่นคล้อยตามตนในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือไม่ต้องการ สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ สมพร เป่าปราโมทย์ (<http://old.women-family.go.th>, 2551) ที่พบว่า เหตุผลทางด้านสังคมที่สตรีลงรับสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ การมีอำนาจในครอบครัวมากขึ้น การมีตำแหน่งทางการเมืองสามารถช่วยแก้ปัญหาครอบครัวได้ และการมีตำแหน่งทางการเมืองสามารถช่วยให้เลี้ยงดูบุตรได้ง่ายขึ้น

ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความผูกพันใกล้ชิดสนิทสนม ตลอดจนการมีส่วนร่วมในสังคมหรือรู้สึกว่าคุณเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม โดยการได้มีโอกาสในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ กับผู้อื่น และการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นหรือชุมชน โดยการที่สตรีรู้สึกว่าคุณเองเป็นที่รักและได้รับการดูแลเอาใจใส่ ได้รับการยอมรับ ได้ถูกผลักดันให้สตรีเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง สอดคล้องกับแนวคิดของ สมยศ นาวิกาน (2543 : 320) ที่กล่าวว่า ความต้องการความสัมพันธ์ที่เป็นมิตร ความปรารถนาที่จะกำหนดความผูกพันส่วนตัวกับผู้อื่น เป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมในการเข้าร่วมหรือมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิทธิ มุ่งดี (อ้างถึงใน ทิพยงค์ ฉัตรเสาวภรณ์, 2555 : 33) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น การได้ทำงานร่วมกับคนในชุมชน และการได้เป็นสมาชิกกลุ่ม และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริพัฒน์ ลาภจิตร (2550 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผล

ต่อการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ การได้เป็นที่เคารพนับถือของชุมชน การได้รับการยอมรับจากชุมชน ให้เป็นตัวแทน และการได้ร่วมกลุ่มต่าง ๆ ของชุมชน

ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนสตรีในเขตอำเภอบรบือ เป็นสตรีที่มุ่งหาความสำเร็จ มีเป้าหมายที่ต้องการในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยเฉพาะสตรีที่มีความรับผิดชอบดี มีความอดทนในการทำงาน มีความรู้ความสามารถย่อมจะมีแรงจูงใจในการมีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง สอดคล้องกับแนวคิดของจุงฮาร์ตัน เอื้ออำนวย (2549 : 135) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจที่เกิดจากความคาดหวังของบุคคลซึ่งได้พบหรือมีประสบการณ์จากสิ่งใดหนึ่งสิ่งใดจนเป็นรอยประทับใจ จะทำให้บุคคลพยายามที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมพร เปาปราโมทย์ (<http://old.women-family.go.th>, 2551) ที่พบว่า เหตุผลทางด้านการเมืองสตรีลงรับสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ การที่สตรีต้องการมีผลงานพัฒนาชุมชนของตนเอง

จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองถือเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่ต้องใช้แรงจูงใจของบุคคลในการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองที่บุคคลต้องการ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของแมคคิลเลนด์ ที่มุ่งอธิบายพฤติกรรมของบุคคลว่ามาจากแรงจูงใจ 3 ลักษณะ ได้แก่ แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการความสำเร็จ (Achievement Needs) แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการความเป็นพวกพ้อง (Affiliations Needs) และแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการอำนาจ (Power Needs)

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ สตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

8.1.1 พรรคการเมืองท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ควรเปิดโอกาสให้แก่สตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ในการร่วมรณรงค์หาเสียงให้แก่พรรค ๆ และผู้สมัครรับเลือกตั้งการเมืองในระดับต่าง ๆ ควรนำสตรีมาช่วยในการรณรงค์หาเสียงของตนเอง

พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้แก่สตรีในการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

8.1.2 พรรคการเมืองท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ควรสนับสนุนให้สตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคามมีแรงจูงใจในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

1) ด้านแรงจูงใจใฝ่อำนาจ พรรคการเมืองต่าง ๆ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนให้สตรีได้มีโอกาสในการมีตำแหน่งทางการเมือง หรือมีอำนาจตัดสินใจทางการเมือง และสนับสนุนให้สตรีมีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำกลุ่มต่างๆ ในชุมชน

2) ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พรรคการเมืองต่าง ๆ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนให้สตรีมีการศึกษา ตลอดจนการนำเสนอตัวอย่างของสตรีที่ประสบความสำเร็จทางการเมือง หรือการพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นแบบอย่างให้เกิดการรับรู้แก่ประชาชนสตรีอื่นๆ อันจะเป็นแรงบันดาลใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของสตรี

3) ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ พรรคการเมืองต่าง ๆ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนให้สตรีได้มีโอกาสเข้าร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ

8.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

8.2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยว บทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมต่างๆ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหา และการให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

8.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบ ความแตกต่างในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อื่น ๆ